

IDA-AASIA

Aasia on kõige suurem ja rahvarohkem maailmajagu ning Euroopa Liidu jaoks geograafiliselt väga tähtis piirkond. ELil on Ida-Aasias kolm strateegilist partnerriiki: Hiina, Jaapan ja Korea Vabariik. Selles piirkonnas on julgeolekuprobleeme, näiteks Põhja-Korea tuumakatsetused ja territoriaalvaidlused Lõuna-Hiina mere üle. EL on tugev majandusjõud ning oluline abi ja arenguabi andja, kes toetab piirkonnas institutsioonide ülesehitamist, demokraatiat, head valitsemistava ja inimõigusi.

Käesolevas teabelehes kirjeldatakse Ida-Aasia piirkonda. Vt ka teabelehti Lõuna-Aasia (5.6.7) ja Kagu-Aasia (5.6.9) kohta.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu lepingu V jaotis (ELi välistegevus),
- Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 206–207 (kaubandus) ja 216–219 (rahvusvahelised lepingud);
- partnerlus- ja koostöölepingud (kahepoolsed suhted).

IDA-AASIA

A. Hiina

EL küll taastas Hiinaga 1994. aastal suhted, kuid pärast 1989. aasta Tiananmeni väljaku sündmusi kehtestatud ELi relvaembargo on endiselt jõus. Kahe partneri majanduslike ja geopoliitiliste sidemete tihenemine kajastub ELi ja Hiina strateegilises koostöökavas 2020, mis on süvendanud ja laiendanud koostööd paljudes valdkondades, nagu välis- ja julgeolekupoliitika, majandusareng, ülemaailmne juhtimine, mitmepoolne koostöö kaubanduse ja investeringute vallas ning sotsiaal-, keskkonna- ja muudes küsimustes, kaasa arvatud inimeste isiklikud kontaktid.

2016. aastal võttis komisjon vastu ühisteatise ELi uue Hiinat käsitleva strateegia elementide kohta, milles rõhutati vajadust kaasata Hiina reformiprotsessi, edendades seejuures vastastikkust, võrdseid tingimusi ja ausat konkurentsi kõigis koostöövaldkondades. Esitatud strateegias pandi rõhku ka taristu, kaubanduse ning digitaalse ühenduvuse ja inimestevaheliste suhete edendamisele kahe riigi vahel, tuginedes avatud ja läbipaistvale eeskirjadel põhinevale platvormile.

Lähtudes esitatud 2016. aasta strateegiast, avaldas komisjon 2019. aasta märtsis ühisteatise „ELi ja Hiina suhete strateegilised väljavaated“, milles nõutakse erinevaid

poliitikavaldkondi hõlmavat mitmetahulist lähenemisviisi ja ELi liikmesriikidelt Hiinaga tehtavas koostöös täielikku ühtsust. Strateegilistes väljavaadetes nõuti aktiivsemat osalemist ühiste huvide taotlemisel ülemaailmsel tasandil ja tugevamat tõuget vastastikuste tingimuste loomiseks majandusvaldkonnas.

18. märtsil 2019 toimus Brüsselis ELi ja Hiina strateegiline dialoog, mille eesmärk oli valmistuda ELi ja Hiina 21. tippkohtumiseks, mis toimus Brüsselis 9. aprillil 2019. [9. aprilli 2019. aasta ühisavalduses](#) anti teada, et ka edaspidi püütakse koostööd teha mitte ainult üleilmsete probleemide lahendamiseks, vaid soodustada ka selliste kahepoolsete majandussuhete loomist, mis põhinevad varasemast palju rohkem diskrimineerimiskeelul, ausal konkurentsil ja võrdsetel võimalustel. EL ja Hiina leppisid kokku, et nad püüavad eeskätt leida lahenduse mitmele peamisele kaubandustõkkele, millega kumbki pool on kokku puutunud, ja järgmisel ELi ja Hiina tippkohtumisel vaadatakse, mida on suudetud saavutada.

EL ja Hiina kinnitasid ühisavalduses, et kuna nende tegevusel on üleilmne mõju, on nende ühine kohustus leida lahendus piirkondlikele ja üleilmsetele probleemidele ning küsimustele, mille hulka kuuluvad näiteks kliimamuutused ja Pariisis toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul sõlmitud kokkuleppe täitmine, ühised julgeolekuohud, mille tõkestamiseks tuleb muu hulgas võidelda terrorismiga ja tagada küberturvalisus, ning Iraaniga tema tuumaprogrammi elluviimiseks sõlmitud ühise laiaulatusliku tegevuskava järgimine. Nad kinnitasid ühtlasi, et on kindlalt otsustanud tugevdada mitmepoolsust ja reeglitepõhist mitmepoolset kaubandussüsteemi ning reformida sealhulgas rahvusvahelisi raha- ja rahandussüsteeme (k.a IMFi kvoodid) ning Maailma Kaubandusorganisatsiooni, millega seoses on EL ja Hiina moodustanud ühise tööühma. Nad kinnistasid, et G20 on tähtis, sest see on esimene foorum, kus saab mitmepoolse süsteemi kaitsmiseks teha rahvusvahelist majandus- ja rahanduskoostööd. Pooled lubasid parandada Euroopa ja Aasia vahelisi ühendusi, mis põhinevad turukorraldusel, läbipaistvusel, avatud hangetel, võrdsetel tingimustel ja ausal konkurentsil. Samuti kavatsesid mõlemad luua koostöömehhanismi ELi Euroopa ja Aasia ühendamise strateegia ning Hiina majandusvööndi ja maanteede algatuse vahel.

Läbirääkimised käivad veel ambitsioonika investeerimislepingu sõlmimiseks, mille eesmärk on tagada ettevõtjatele võrdsed tingimused, luua uued turuvõimalused ning kaitsta investoreid ja investeeeringuid. Tänu lepingule saavad mõlemad pooled seada kaugemaid ja üksikasjalikumaid sihte.

EL on endiselt Hiina suurim kaubanduspartner ja Hiina on ELi suuruselt teine kaubanduspartner. ELi ja Hiina kaubavahetuse maht ulatub tublisti üle 1,5 miljardi euro päevas. 2018. aastal oli ELi aastane ekspordimaht kokku 210 miljardit eurot ja impordimaht kokku 395 miljardit eurot. 2017. aastal eksporditi EList Hiinasse teenuseid 44 miljardi euro eest. Samal aastal importis EL teenuseid 28 miljardi euro eest. Hiina otseinvesteeringud ELi moodustasid 2017. aastal umbes 30 miljardit eurot, ELi otseinvesteeringud Hiinasse umbes 6–7 miljardit eurot.

Parlament on juhtinud tähelepanu sellele, et Hiinas rikutakse inimõigusi, sealhulgas meelevaldsetele kinnipidamistele, töölaagritele, surmanuhtlusele, sõna- ja ühinemisvabaduse piiramisele, sunniviisilistele abortidele ning repressioonidele

[Tiibetis](#) ja Xinjiangis. Parlament on toetanud ka Hiina kodanikke, kes nõuavad tulemuslikke poliitilisi reforme^[1], ning mõistnud hukka inimõiguste kaitsjate ja inimõiguslaste karmi kohtlemise. Hiina on kindlalt vastu igasugusele välisele sekkumisele oma siseasjadesse, sealhulgas inimõiguste küsimustes. 2019. aasta aprillis toimus ELi ja Hiina inimõigustealase dialoogi 37. voor.

B. Taiwan

EL järgib nn ühe Hiina poliitikat ega tunnusta Taiwanit iseseisva riigina. Sellest hoolimata teeb EL Taiwaniga pidevalt koostööd mittepoliitilistes valdkondades, sh äritegevuses ja majanduses (nt kaubanduses), teadusuuringutes ja kliimamuutustevastases võitluses.

Majandus- ja kaubandusküsimustes on ELil kujunenud Taiwaniga hästi struktureeritud dialoog paljudes sektorites, nagu autotööstus, ravimid, kosmeetika ja meditsiiniseadmed. EL on Taiwaniga jaoks Hiina, USA ja Jaapani järel suuruselt neljas kaubanduspartner. ELi ja Taiwaniga kaubavahetus jõudis 2018. aastal rekordilisele 51,9 miljardi euro tasemele. 21,2 miljardi euronit küündivate otseinvesteeringutega (2017. aastal) on EL Taiwaniga suurim välisinvestor.

Parlament on korduvalt innustanud ELi ja Taiwaniga tegema kaubandus-, teadus-, kultuuri- ja haridusvaldkonnas ning kliimamuutustevastases võitluses ja keskkonnakaitses tihedamat koostööd. Samuti on ta väljendanud toetust võimalikele läbirääkimistele ELi ja Taiwaniga vahelise investeerimislepingu üle.

EL ja Taiwan pidasid oma esimesed iga-aastased inimõigustealased konsultatsioonid 22. märtsil 2018. Arutati peamisi inimõigustega seotud küsimusi, nagu inimõiguste universaalsus. Kohtumisel avaldas EL Taiwanile tunnustust selle eest, et ta on vabatahtlikult lisanud peamiste ÜRO inimõigustealaste lepingute sätteid oma siseriiklikku õigusesse, ning rahvusvahelise läbivaatamismehhanismi eest.

Taiwaniga presidendivalimiste 15. voor toimub 2020. aasta jaanuaris. Valimistel osalevad ametisolev president Tsai Ing-wen Demokraatlikust Progressiivsest Parteist ja Han Kuo-yu Kuomintangist (Hiina Rahvuslik Partei). Avalikule ametikohale kandideerivad ka kuus sõltumatut kandidaati.

C. Hongkong

ELi ja Hongkongi suhted hõlmavad kaubandust ja majanduse arendamist, tollikoostööd, innovatsiooni ja tehnoloogiat, konkurentsi, toiduohutust, keskkonda ja haridust. EL oli 2018. aastal Mandri-Hiina järel Hongkongi suuruselt teine kaubanduspartner, Hongkong omakorda oli ELi suuruselt 17. kaubanduspartner ja kümnes teenustekaubanduspartner. 2018. aasta detsembris toimus ELi ja Hongkongi 12. struktureeritud dialoogi vormis kohtumine. Kuna hea valitsemistava paranes, kõrvaldas EL Hongkongi 12. märtsil 2019 [koostööst keelduvate maksujurisdiktsioonide jälgimisnimekirjast](#).

[Euroopa Parlamendi 13. detsembri 2017. aasta soovitus](#), mis võeti vastu 20 aastat pärast Hongkongi erihalduspiirkonna moodustamist, rõhutati, et Hongkongi erihalduspiirkonna põhiseaduse austamine on Hongkongi ja ELi suhete edasiseks tugevdamiseks väga tähtis. Soovitus kinnitatakse, et EL järgib nn ühe Hiina

[1]Euroopa Parlamendi 14. märtsi 2013. aasta resolutsioon ELi ja Hiina suhete kohta (ELT C 36, 29.1.2016, lk 126).

poliitikat ja mõistab, et Hiina on siseasjadesse sekkumise vastu. Taunitakse aga Hiina sekkumist Hongkongi siseasjadesse, mille tõttu ei pruugi kahe eri süsteemiga riigi mudel kaua vastu pidada. Jätkuvad meelevaldused, mis algasid 2019. aasta märtsis pärast tagaotsitavate õigusrikkujate ja vastastikuse õigusabi andmist kriminaalasjades käsitleva seaduse vastuvõtmist, on toonud kaasa vägivaldla eskaleerumise ja jätkuvad rahutused Hongkongis. EL on seisukohal, et pingete leevendamise meetmed ja dialoog koos põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ alusel tagatud põhivabaduste austamisega on keskse tähtsusega rahumeelse lahenduse leidmisel. EL peab väga tähtsaks Hongkongi ulatuslikku autonoomiat, mis tuleb säilitada kooskõlas põhiseaduse ja rahvusvaheliste kohustustega. Hongkongi arengu seisukohast on väga oluline austada jätkuvalt põhiõigusi ja -vabadusi ning kohtusüsteemi sõltumatust.

D. Jaapan

Jaapan on ELi strateegiline partner olnud alates 2003. aastast. Nagu EL, nii peab ka Jaapan tähtsaks inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiki. Ajutiselt kohaldatav 1. veebruaril 2019 jõustunud ELi ja Jaapani strateegilise partnerluse leping, mis hõlmab poliitilist dialoogi ja koostööd poliitikaküsimustes ning piirkondlike ja üleilmsete probleemide lahendamisel, viib partnerluse uuele tasemele. Samuti tugevdab see Euroopa Parlamendi dialoogi Jaapani parlamendiga. 1. veebruaril 2019 jõustus ELi-Jaapani majanduspartnerlusleping, mis on üks ELi ulatuslikumaid vabakaubanduslepinguid. See peaks ergutama mõlema lepinguosalise kaubandust ja majanduskasvu. Leping sisaldab kohustusi nii kaupade kui ka teenustega kauplemise valdkonnas ja see on raamistik, mis soodustab kahepoolseid investeeringuid. Ühtlasi on selles seatud kaugeleulatuvad eesmärgid kestlikus arengus ja esimest korda sätestatud selge kohustus täita Pariisi kliimakokkulepet.

ELil ja Jaapanil on ühesugune arusaam avatud ja reeglipõhisest maailmamajandusest, mis tagab rangeimate nõuete järgimise.

Jaapan on Hiina järel ELi suuruselt teine kaubanduspartner Aasias. 2018. aastal oli ELi ja Jaapani kaubavahetuse maht 135 miljardit eurot. Pooled kavatsevad jätkata investeerimissuhete tihendamist ja sõlmida selleks lähitulevikus eraldi investeerimislepingu, mis hõlmaks investorite ja investeeringute kaitse standardeid ning vaidluste lahendamise mehhanismi. 17. juulil 2018 viisid EL ja Jaapan lõpule läbirääkimised andmekaitse piisava taseme üle. 23. jaanuaril 2019 võtsid nad kumbki vastu otsuse üksteise andmekaitse süsteeme võrdväärseks tunnustada. Sellega loodi maailma suurim turvalise andmevoo piirkond.

25. aprillil 2019 toimus ELi ja Jaapani 26. tippkohtumine, kus arutati peamiselt kliimamuutusi, piirkondlikku julgeolekut ja kaubandust ning kahepoolsete suhete olukorda. Peaminister Abe teise visiidi ajal Brüsselisse 2019. aastal allkirjastasid EL ja Jaapan 27. septembril Euroopa Liidu ja Jaapani vahelise kestliku ühenduvuse ja kvaliteetse taristu partnerluse.

E. Korea Vabariik (Lõuna-Korea)

ELi ja Lõuna-Korea suhted said alguse 1997. aastal tolliküsimustes toimuva koostöö ja vastastikuse haldusabi lepingu sõlmimisega. Praegu on Korea Vabariik üleilmse julgeoleku, majanduse, keskkonnakaitse ja rahvusvahelise koostöö valdkonnas üks ELi kümnest strateegilisest partnerist. ELi ja Lõuna-Korea vaheline kaubavahetus on

märkimisväärselt kasvanud ja 2018. aastal oli selle maht rekordiliselt suur – üle 100 miljardi euro. EL on Lõuna-Koreas oluline investor, kelle otseinvesteeringute maht oli 2017. aastal 51 miljardit eurot.

Lõuna-Korea teadus- ja tehnoloogiasektor on üks maailma arenenuimaid. Sektori eesmärk on keskenduda innovatsioonile ning sellel on robotika ja tehisintellekti valdkonnas muljetavaldavad tulemused, mis avavad ELiga teadus- ja tehnoloogiakoostöö tihendamiseks uusi võimalusi.

Lõuna-Korea majandus on väga digitaliseeritud ning pärast miljoneid eraisikuid ja ametlikke veebisaitide tabanud häkkerirünnakuid töötatakse välja riikliku küberturvalisuse strateegiat. Enamiku suurimate küberrünnete süüdlaseks peetakse Põhja-Koread. EL ja Lõuna-Korea teevad küberrünnete ohu tõrjumisel üha tihedamat koostööd. Juunis 2019 toimus Brüsselis ELi ja Lõuna-Korea viies küberdialoog.

Põhja- ja Lõuna-Korea vaheliste suhete praegused prioriteedid on majanduskoostöö ja tuumarelvavabaks piirkonnaks muutmine. Põhja-Korea osalemine 2018. aasta veebruaris Pyeongchangis peetud taliolümpiamängudel tähistas suhetes pöördepunkti. Korea Vabariigi president Moon Jae-in püüab dialoogi ja usalduse suurendamise meetmete abil pingeid leevendada. 2018. aasta aprillist septembrini toimus kahe Korea vahel kolm tippkohtumist piirkonna tuumarelvavabaks muutmise teemal. Sellest hoolimata halvenesid Põhja- ja Lõuna-Korea suhted 2019. aastal pärast USA ja Põhja-Korea Hanoi tippkohtumist. Suhted halvenesid veelgi 2019. aasta augustis pärast USA ja Lõuna-Korea ühist sõjalist õppust, mida Põhja-Korea nimetas 2018. aastal sõlmitud kolme lepingu rikkumiseks ja ta süüdistas Lõuna-Koread välisjõududega kokku leppimises ja varjatud vaenulike tegude jätkuvas toimepanemises. EL toetab Korea tuumakriisi diplomaatilist lahendamist.

2017. aasta märtsis kinnitas Lõuna-Korea konstitutsioonikohus endise presidendi Park Geun-hye tagandamise. 2017. aasta mais valiti presidendiks demokraatliku partei (Minjoo partei) juht Moon Jae-in. Uus valitsus rakendab ulatuslikku majanduskasvukava, suurendab valitsemissektori kulutusi ja järgib ümberjaotavat sotsiaalpoliitikat. President Moon määras 2019. aasta septembris justiitsministriks Cho Kuki, et töötada välja kohtureformid, muu hulgas luua korruptsioonivastane amet, mille eesmärk on uurida kõrgete ametnike tegevust. Vastuolude ja korruptsioonisüüdistuste tõttu astus Cho Kuk 14. oktoobril 2019 tagasi. Süüdistused kahjustasid valitseva Minjoo partei mainet 2020. aasta aprillis toimuvate parlamendivalimiste eel. 2019. aasta oktoobris olid president Mooni toetusnäitajad madalaimal tasemel alates 2017. aastast, hoolimata tema lubadusest seada prioriteediks töökohtade loomine, viia ellu korruptsioonivastased reformid ja vähendada ebavõrdsust.

2018. aasta aprillis külastas Euroopa Parlamendi väliskomisjoni delegatsioon Jaapanit ja Lõuna-Koread, et süvendada kummagi riigiga kahepoolset strateegilist partnerlust ja selle parlamentaarset mõõdet.

19. oktoobril 2018 toimus Brüsselis ELi ja Lõuna-Korea üheksas tippkohtumine. EL ja Lõuna-Korea arutasid kahepoolsete suhete laiendamist ja üldisemaid probleeme, mida on seotud üleilmse ja piirkondliku julgeoleku ja rahuga ning massihävitusrelvade leviku tõkestamisega.

2019. aasta novembris külastas Lõuna-Korea Rahvusassamblee delegatsioon Euroopa Parlamenti Brüsselis nende 21. parlamentidevahelise kohtumise puhul. Aruteludes keskenduti vabakaubanduslepingule, kliimamuutustele, julgeolekule ja tehnoloogiale.

Lõuna-Korea ei ole veel allkirjastanud nelja ILO põhikonventsiooni sunniviisilise töö, ühinemisvabaduse, organiseerumisõiguse kaitse ja kollektiivläbirääkimiste kohta. 2019. aasta oktoobris kiitis valitsus heaks rahvusassambleele saadetava seaduseelnõu. Ettevõtete ja ametiühingute vastuseisu tõttu ei ole seaduste vastuvõtmine kindel.

F. Korea Rahvademokraatlik Vabariik (KRDV/Põhja-Korea)

EL rakendab Korea Rahvademokraatliku Vabariigi (KRDV ehk Põhja-Korea) suhtes kaalutletud poliitikat, st avaldab sanktsioonide ja muude meetmetega survet, kuid hoiab suhtluskanalid lahti. Kahepoolsed suhted on piiratud ning ELi ja Põhja-Korea vahel ei ole kehtivaid kahepoolseid poliitilisi ega kaubanduslepinguid. Kui humanitaarabi välja arvata, puudutab ELi arengukoostöö peamiselt toiduga kindlustatust ning seejuures võetakse arvesse poliitilisi kaalutlusi, ÜRO sanktsioone ja muid piiranguid. Euroopa Parlament on vastu võtnud mitu resolutsiooni, kus mõistetakse hukka Põhja-Korea tuuma- ja raketiprogrammid, ning on väljendatud suurt muret inimõiguste olukorra halvenemise pärast selles riigis.

Et täita ja täiendada ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioone (2270, 2321, 2371, 2375 ja 2397), [on EL korduvalt suurendanud KRDV vastu suunatud sanktsioonide ulatust](#), laiendades investeringute keeldu finantsteenustelt ja transpordilt teistele sektoritele. Sanktsioonid hõlmavad tavarelvastusega seotud tööstust, metallurgiat, lennundust ja arvutiteenuseid ning kaevandamise ja tootmisega seotud teenuseid keemia-, kaevandus- ja rafineerimistööstuses. [2018. aasta aprillis lisas EL ühe isiku ja 21 üksust nende isikute nimekirja, kelle suhtes kehtivad KRDV vastased piiravad meetmed](#), kuna nad osalevad ebaseaduslikus kaubanduses ja sanktsioonidest hoidumist soodustavas tegevuses. ÜRO sanktsioonide nimekirjas on praegu kokku 80 isikut ja 75 üksust. EL on iseseisvalt kehtestanud sanktsioonid 59 isikule ja 9 asutusele.

Pärast Põhja- ja Lõuna-Korea ühist osavõttu 2018. aasta veebruaris Pyeongchangis toimunud taliolümpiamängudest pidasid kaks Koread 2018 kolm tippkohtumist (aprillis, mais ja septembris). See ajalooline samm näitas, et Korea poolsaarel soovivad pingeid vähendada ja rahu saavutada mõlemad riigid.

12. juunil 2018 toimus Singapuris esimene KRDV ja USA tippkohtumine. Põhja-Korea president Kim Jong-un ja USA president Donald Trump leppisid 12. juuni 2018. aasta ühisavalduses kokku, et nad loovad kahe Korea tippkohtumisel allkirjastatud 2018. aasta aprilli Panmunjomi deklaratsiooni alusel uued suhted. KRDV võttis endale kohustuse töötada selle nimel, et muuta Korea poolsaar täielikult tuumarelvavabaks piirkonnaks. KRDV ja USA teine tippkohtumine toimus 27. ja 28. veebruaril 2019 Hanoi (Vietnam). Kokkulepet tuumarelvavabaks piirkonnaks muutmise kohta seal ei saavutatud. President Trump teatas, et ta on valmis Kim Jong-uniga läbirääkimisi jätkama. Praegu valitseb suhetes USAGA paigalseis ja pingete leevendamise meetmed on külmutatud.

Ulrich Jochheim / Jorge Soutullo
11/2019

